

Correctievoorschrift HAVO

2010

tijdvak 2

economie

tevens oud programma

economie 1,2

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft de CEVO op grond van artikel 39 van dit Besluit de *Regeling beoordeling centraal examen* vastgesteld (CEVO-09.0313, 31 maart 2009, zie www.examenblad.nl).

Deze regeling blijft ook na het aantreden van het College voor Examens van kracht.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommitteerde toekomen.
- 3 De gecommitteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Examens.

De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.

- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de *Regeling beoordeling centraal examen* van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;
  - 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;

- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal punten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
  - 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
  - 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
  - 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
  - 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.

NB Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 55 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen is de volgende vakspecifieke regel vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen punten afgetrokken. Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één punt afgetrokken tot een maximum van drie punten voor het hele examen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores

Opmerking

Algemene regel 3.6 is ook van toepassing als gevraagd wordt een gegeven antwoord toe te lichten, te beschrijven en dergelijke.

Opgave 1

---

1 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

import: $250 + 29 + 139 + 415 - 460 = 373$ miljard euro

2 maximumscore 2

van overheid naar financiële instellingen

Uit de verklaring moet blijken dat de belastingen hoger zijn dan de overheidsbestedingen (zodat er sprake is van een uitgaande geldstroom).

3 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

stijging nationaal inkomen: $15 + 10 + 0 + 25 - 5 = 45$ miljard euro

4 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat een hogere export tot een hoger nationaal product / inkomen leidt waardoor de bestedingen toenemen hetgeen weer leidt tot een hoger nationaal product / inkomen.

5 maximumscore 2

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- een pijl van overheid naar gezinnen
Een toelichting waaruit blijkt dat de gezinnen uitkeringen krijgen van de overheid.
- een pijl van overheid naar buitenland
Een toelichting waaruit blijkt dat overheidsbestedingen ook in het buitenland kunnen worden gedaan.
- een pijl van overheid naar bedrijven
Een toelichting waaruit blijkt dat bedrijven subsidies krijgen van de overheid.

Opgave 2

---

6 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

prijsstijging: $102,3 \times 1,023 \times 1,020 \times 1,022 \times 1,022 = 111,49 \rightarrow 11,5\%$

Opmerking

Een andere juiste manier van afronden ook goed rekenen.

7 maximumscore 2

2003

Opmerking

Uitsluitend 2 of 0 punten toekennen.

8 maximumscore 2

Twee van de onderstaande:

huur, pacht, rente, winst.

9 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat het secundaire inkomen een beter beeld geeft van het beschikbare budget (waarmee in de kosten van levensonderhoud moet worden voorzien) doordat rekening is gehouden met betaalde belastingen / premies en ontvangen uitkeringen / subsidies.

Opgave 3

- 10 maximumscore 1**
dichterbij
Uit de toelichting moet blijken dat de inkomensverdeling minder scheef is dan de vermogensverdeling en dat de lorenzcurve van de inkomensverdeling dus links van die van de vermogensverdeling zal liggen.
- 11 maximumscore 2**
Een voorbeeld van een juiste berekening is:
 $(100 - 1); (100 - 40) \rightarrow (99; 60)$
- 12 maximumscore 2**
Een voorbeeld van een juist antwoord is:
Een antwoord waaruit blijkt dat mensen met een hoog inkomen gemakkelijker een (groot) deel van hun inkomen kunnen gebruiken om vermogen te vormen dan mensen met een laag inkomen.
- 13 maximumscore 2**
Een voorbeeld van een juist antwoord is:
Een antwoord waaruit blijkt dat mensen met vermogen, inkomen uit dat vermogen ontvangen en mensen zonder vermogen niet, waardoor vermogende mensen ook meer inkomen ontvangen dan niet-vermogende mensen.

Opgave 4

---

14 maximumscore 6

De te beoordelen aspecten zijn correct uitgewerkt.

- a Het gevolg voor de krapte op de arbeidsmarkt is correct uitgewerkt.

Te denken valt aan:

Als kinderen en carrière gemakkelijker gecombineerd kunnen worden, zullen vrouwen minder vaak ontslag nemen als er kinderen komen waardoor het aanbod van vrouwen op de arbeidsmarkt groeit.

- b Het gevolg voor de betaalbaarheid van de sociale zekerheid is correct uitgewerkt.

Te denken valt aan:

Als meer mensen blijven werken als ze kinderen krijgen, neemt het aantal actieven toe, waardoor het aantal premiebetalers per uitkeringsgerechtigde toeneemt en de premies niet / minder hoeven te stijgen.

Het gekozen aspect is correct uitgewerkt.

Te denken valt aan:

- 1 Extra overheidsbestedingen leiden tot extra productie / inkomen hetgeen tot een verdere stijging van de bestedingen leidt.
- 2 Doordat meer mensen gaan werken / bedrijven meer verdienen aan de uitgaven aan kinderopvang, stijgt het nationale inkomen waardoor de belastingontvangsten van de overheid toenemen.
- 3 Het invoeren / verhogen van een heffingskorting voor werkende vrouwen met kinderen waardoor het netto-inkomen toeneemt en het aantrekkelijk wordt om te blijven werken.

Indien de onderdelen van de brief niet logisch op elkaar aansluiten en/of het gebruikte aantal woorden te veel afwijkt van de eis

-1

Opmerking

Noteer voor elk aspect 0, 1 of 2 punten:

0 → (vrijwel) geheel fout

1 → bij twijfel

2 → (vrijwel) geheel goed

Opgave 5

---

15 maximumscore 2

- niet-belastingontvangsten

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om aardgasbaten / winst uit staatsbedrijven / retributies / boetes.

- kostprijsverhogende belastingen

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om belasting toegevoegde waarde / motorrijtuigenbelasting / accijns.

16 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

- financieringstekort 2007: $162,2 - 157,4 - 4,5 = \text{€ } 0,3$ miljard 1
- staatsschuld eind 2007: $220,6 + 0,3 = \text{€ } 220,9$ miljard 1

Opmerking

Een andere juiste manier van afronden ook goed rekenen.

17 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juist antwoord is:

Een antwoord waaruit blijkt dat bij een lagere staatsschuld de rentelasten afnemen waardoor er bij gelijkblijvende totale uitgaven geld vrijkomt voor andere uitgaven.

Opmerking

Voor antwoorden uitsluitend op basis van de aflossingen geen punten toekennen.

Opgave 6

---

18 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\text{landbouwproductie per inwoner: } \frac{0,131 \times 1.641,0 \text{ miljard}}{1.288 \text{ miljoen}} = \$ 166,90$$

Opmerking

Een andere juiste manier van afronden ook goed rekenen.

19 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat het gaat om het saldo van de lopende rekening van de betalingsbalans in procenten van het bbp in 2005 in statistiek 5 (7,2%) en het bbp van China in 2005 in statistiek 2 (2.234,1 miljard dollar).

20 maximumscore 2

gestegen

Uit de toelichting moet blijken dat de waarde van de dollar in renminbi's gelijk blijft terwijl voor de dollar minder euro's hoeven te worden betaald.

Opmerking

Een juist antwoord met behulp van een berekening ook goed rekenen.

21 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\text{inflatie: } \frac{114,9 - 113,2}{113,2} \times 100\% = 1,5\%$$

22 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\frac{100}{0,9} \times 2,86 = € 317,78 \text{ miljard}$$

Opmerking

Een andere juiste manier van afronden ook goed rekenen.

Opgave 7

---

23 maximumscore 2

Een voorbeeld van een juiste berekening is:

$$\text{grijze druk 2000: } \frac{13,6}{62,0} = 0,22$$

$$\text{grijze druk 1990: } \frac{12,8}{61,6} = 0,21$$

Opmerking

Een andere juiste manier van afronden ook goed rekenen.

24 maximumscore 2

Uit het antwoord moet blijken dat de stijging van het aantal jongeren relatief kleiner moet zijn dan de stijging van het aantal personen van 20 tot en met 64 jaar.

25 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om het onderwijs.
- Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om de kinderbijslag.

26 maximumscore 1

Voorbeelden van een juist antwoord zijn:

- Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om de zorg.
- Een antwoord waaruit blijkt dat het gaat om de (bijzondere) bijstand.

27 maximumscore 2

hoogconjunctuur

Een voorbeeld van een juiste toelichting is:

Een toelichting waaruit blijkt dat bij hoogconjunctuur het bbp (sterk) stijgt en dat die stijging relatief groter is dan die van de AOW-uitgaven.

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per school in het programma WOLF.
Zend de gegevens uiterlijk op 25 juni naar Cito.